

**Диссертациялық Кеңестің 2023 жылғы философия докторы (PhD)
дәрежесін беру бойынша 8D07208 (6D070600) -Геология және пайдалы
қазбалар кен орындарын барлау және 8D07210 - Мұнай-газ ісі
бағытындағы Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және
инжиниринг университетіндегі жұмысы туралы**

ЕСЕБІ

Диссертациялық кеңестің төрағасы – техника ғылымдарының докторы, 'Геофизика' кафедрасының меңгерушісі, Қ.И. Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университеті. 2023 жылғы 06 сәуірдегі № 06-8/54 бұйрық.

Диссертациялық кеңеске екі мамандық бойынша диссертацияларды қорғауға қабылдауға рұқсат етілген: 8D07208 – Пайдалы қазбалар кен орындарының геологиясы және барлау, 8D07210 (6D070800) – Мұнай-газ ісі.

8D07208 – Пайдалы қазбалар кен орындарының геологиясы және барлау мамандығы бойынша диссертация қорғау жөніндегі диссертациялық кеңес 6 мүшеден тұрады: 1 техника ғылымдарының докторы (1 – Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰТУ); 1 геология-минералогия ғылымдарының докторы (1 – Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰТУ); 2 геология-минералогия ғылымдарының кандидаты (1 – Ш. Есенов атындағы КУТИ, Ақтау қ.; 1 – Уфа мемлекеттік мұнай техникалық университеті, Уфа қ., Ресей); 1 PhD докторы (1 – «Алмас» ғылыми-өндірістік орталығы» ЖШС); 1 техника ғылымдарының кандидаты (1 – Ш. Есенов атындағы КУТИ, Ақтау қ.

1. Өткізілген отырыстар саны – 1.
2. Отырыстардың жартысынан азына қатысқан кеңес мүшелерінің тізімі – жоқ.

3. Ұйымы көрсетілген докторанттар тізімі:

- Бораш Бөкенбай Раббимұлы – Ш. Есенов атындағы КМТУ.

4. Есептік жыл ішінде кеңес қарастырған диссертациялардың қысқаша талдауы

Диссертациялық кеңес жұмысы барысында 8D07208 – Пайдалы қазбалар кен орындарының геологиясы және барлау мамандығы бойынша 1 (бір) диссертациялық жұмыс қарастырылды.

Диссертациялық жұмыстардың атаулары мамандықтар бойынша төменде көрсетілген:

№	Докторанттың аты-жөні	Оқу ұйымы	Ғылыми кеңесшілер
1	Бораш Б.Р.	Ш. Есенов атындағы КМТУ	Ратов Боранбай Товбасарович - техника ғылымдарының докторы, профессор, 'Геофизика' кафедрасының меңгерушісі, Қ.И. Сәтбаев атындағы ҚазҰТУ. Хоменко Владимир Львович - техника ғылымдарының кандидаты, мұнай-газ инженериясы және бұрғылау кафедрасының доценты, Днепр қаласы, Украина, 'Днепровская политехника' ұлттық техникалық

4.1. Қарастырылған жұмыстардың тақырыптарын талдау.

Бораш Бөкенбай Раббимұлының жұмысына талдау, тақырыбы: «Ірі диаметрлі су құдықтарын салудың тиімді технологиясын жасау (Маңғыстау облысы мысалында)».

Диссертациялық жұмыс Самск кен орнындағы сияқты геологиялық жағдайларда су алу ұңғымасының дебитін арттыруға арналған, мұнда жоғары өнімді ротациялық бұрғылау әдісін қолдану және эрлифттік жуу әдісі пайдаланылады.

Жұмыс 163 бет машинописі мәтіннен тұрады және кіріспеден, негізгі мәтіннің 4 бөлімінен, қорытындыдан және 54 атаудан тұратын әдебиеттер тізімінен, 45 кестеден, 22 суреттен және 10 қосымшадан тұрады. Диссертацияның бөлімдерінің мазмұны қорғалатын тұжырымдарды толық қамтиды.

Зерттеудің өзектілігі Қазақстан Республикасында су ресурстарының айтарлықтай тапшылығы байқалатындығында, бұл аймақтың және климаттың табиғи ерекшеліктерімен байланысты. Жер беті, оңтүстік және батыс аймақтарда, жиі тұзды топырақтармен және тұзды жерлермен жабылған, ал беткі қабатқа жақын өткізгіш горизонттар жоғары минералданған суға ие және шаруашылық мақсаттарда қолдануға жарамсыз.

Маңғыстау облысы – мұнай-газ секторына негізделген экономикасы бар өнеркәсіптік өңір, елдің өндірістік өнімінің шамамен 10%-ын өндіреді.

Маңғыстау түбегінде іздеу-барлау жұмыстары нәтижесінде жер асты суларының бірнеше орындары табылды, олардың ішінде Самс кен орны ерекше.

Осыған байланысты ұңғымалардың дебитін айтарлықтай арттырып, алынатын судың сапасын жақсартуға мүмкіндік беретін бұрғылау технологиялық құралдарын қолдану бойынша зерттеулердің маңызы зор.

Диссертацияға қойылатын талаптар шеңберіндегі ғылыми нәтижелер.

Су алу ұңғымаларын бұрғылаудың қолданыстағы технологияларын зерттеу және талдау нәтижесінде кері эрлифтингті қолдану арқылы бұрғылау өндірілетін сулардың дебиті мен сапасының айтарлықтай өсуін қамтамасыз ететіні анықталды. ҚР патентіне сәйкес бұрғылау колоннасын жаңғырту түсу-көтеру операцияларының уақытын бірнеше есе қысқартады, бұл бұрын қолданылған арнайы колонналарды пайдалану кезінде таза бұрғылау уақытынан айтарлықтай асып түседі. Бұрғылау бағанының құнының айтарлықтай төмендеуі үлкен диаметрлі су ұңғымаларын бұрғылау әдісін кеңінен қолдану арқылы су тапшылығы мәселесін шешуге мүмкіндік береді. Құрылған компьютерлік модель үлкен диаметрлі ұңғымаларды бұрғылау технологиясын оңтайлы жоспарлауға және жүзеге асыруға ықпал етеді.

Жұмыстың ғылыми жаңалығы: Алғаш рет сақиналы кеңістіктегі және бұрғылау тізбегіндегі қысым балансын талдау берілген дәлдікпен шығыс параметрлерінің орташа тиімді мәндерін орнатуға мүмкіндік беретіні көрсетілді: тығыздық шламдар-су-ауа қоспасы, бұрғылау жылдамдығы, оның жоғары ағынының жылдамдығы және судың жоғары ағынының берілген жылдамдығында ауа шығыны араластырғышқа жақындаған кезде. Алғаш рет әуе көтеруді шаюдың шығыс параметрлерінің берілген тереңдіктегі орташа тиімділіктен олардың орташа интервалдық мәндеріне көшу әдістемесі әзірленді. Бұл бұрғылау шламымен шаюдың берілген жылдамдығын қамтамасыз ету үшін шығыс параметрлері мәндерінің ұңғыманың тереңдігіне тәуелділігін, сондай-ақ компрессордың қажетті өнімділігін орнатуға мүмкіндік береді.

Жұмыстың практикалық маңызы: су ұңғымаларын бұрғылаудың қолданыстағы технологияларын зерттеу және талдау нәтижесінде Самс кенорнын пайдалану үшін кері эрлифтпен шаю арқылы бұрғылау өндірілетін судың дебитінің және сапасын айтарлықтай арттыруды қамтамасыз ететіні анықталды. Қазақстан Республикасының патентіне сәйкес бұрғылау тізбегін модернизациялау бұрғылау операцияларының уақытын айтарлықтай қысқартады, бұл бұрын қолданылған арнайы шегендерді пайдалану кезінде таза бұрғылау

уақытынан айтарлықтай асып түседі. Бұрғылау тізбегінің құнының айтарлықтай төмендеуі ірі диаметрлі су ұңғымаларын бұрғылау әдісін кеңінен қолдану арқылы су тапшылығы мәселесін шешуге жол ашады. Құрылған компьютерлік модель ірі диаметрлі ұңғымаларды бұрғылау технологиясын оңтайлы жоспарлауға және енгізуге ықпал етеді.

Зерттеу нәтижелері. Диссертация тақырыбындағы зерттеулердің нәтижелері ішкі бірлікпен, міндеттерді қою мен оларды шешу жолдары арасындағы байланыстың болуымен сипатталады. Диссертациялық жұмыс толық зерттеу болып табылады және оның нәтижелері бір-бірімен қисынды түрде байланысты.

Жарияланымдар. Диссертациялық жұмыстың негізгі ережелері 8 ғылыми еңбекте жарияланды, оның ішінде 4 мақала Scopus және Clarivate Analytics дерекқорына кіретін журналдарда, 3 мақала ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған, КОКСНВО. Әзірленген диссертациялық жұмыстың міндеттерін орындау шеңберінде ҚР Ұлттық зияткерлік меншік институтынан өнертабыстарға 'эрлифтті пайдалана отырып, кері жуылатын ұңғымаларды бұрғылауға арналған ауа беру құрылғысы' патенті алынды.

Қорытынды. Боращ Б.Р. диссертациялық жұмысы өзінің өзектілігі, ғылыми жаңалығы, теория мен практика үшін маңыздылығы, эксперименттік зерттеулер көлемі бойынша толықтай қойылатын талаптарға сәйкес келеді.

4.2. Диссертация тақырыбының ұлттық мемлекеттік бағдарламалармен, сондай-ақ Республикалық және өңірлік ғылыми және ғылыми-техникалық бағдарламалармен байланысы.

Боращ Б.Р. диссертациялық жұмысы Мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес орындалды: «Ауыз су» және «Ақ бұлақ» өңірлерді дамыту бағдарламалары, бұл диссертациялық зерттеу тақырыбымен тікелей байланысты.

4.3. Нәтижелердің практикалық қызметке енгізілу деңгейін талдау.

1) Боращ Б.Р. жұмысының нәтижелері. Диссертацияда теориялық бөлім және зерттеу әдістемелері айтарлықтай орын алған. Эксперименттік құрылғының сынақтарын жүргізу актілері бар, бұл құрылғы циркуляциялық жүйе арқылы ұңғымаларды кері жуу үшін эрлифт қолдану арқылы бұрғылау жұмыстарын жүргізуге арналған, олар ТОО «Ақтау-ЭкогеоСервис» геологиялық объектісінде сынақтан өтті. Сондай-ақ, зерттеу нәтижелері Маңғыстау облысының Бейнеу ауданындағы Устюрт үстіртіндегі «Самс» жер асты су кен орнының үлкен диаметрлі ұңғымаларын бұрғылау барысында енгізілді.

5. Ресми рецензенттердің жұмысына талдау (ең сапасыз пікірлердің мысалдарымен).

Диссертациялық жұмыстарды қорғауға өтініш білдірген докторанттардың диссертацияларын рецензиялау үшін рецензенттер Типтік ереже бойынша Диссертациялық кеңеске тағайындалды.

Тағайындалған рецензенттер туралы мәліметтер төменде келтірілген:

№	Докторанттың аты-жөні	Рецензенттер	
		1-ші рецензенттің толық аты-жөні (қызметі, ғылыми дәрежесі, атағы, мамандық бойынша жарияланымдар саны)	2-ші рецензенттің толық аты-жөні (қызметі, ғылыми дәрежесі, атағы, мамандық бойынша жарияланымдар саны)
1	Боращ Б.Р.	Мадишева Рима Көпбосынқызы – PhD, Әбілқас Сағынов атындағы Қарағанды техникалық	Дәутбеков Дияс Оразханұлы – PhD, «Қ.И.Сәтбаев атындағы геология ғылымдары

	университетінің геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау кафедрасының қауымдастырылған профессоры	институты» ЖШС аға ғылыми қызметкері
--	--	--------------------------------------

Типтік ереже бойынша диссертациялық кеңестің жұмысын қамтамасыз ету мақсатында әр рецензентке диссертациялық жұмыстың рецензиясын дайындау мен ресімдеуге қойылатын талаптармен таныстыру үшін ескертпе жіберілді.

Барлық рецензенттер өздерінің пікірлерін п. 28 Типтік ереженің талаптарына сәйкес ресімдеп, диссертация қорғау алдындағы бес жұмыс күні ішінде белгіленген мерзімде тапсырды. Рецензенттердің пікірлері қойылатын талаптарға толық сәйкес келеді.

6. Ғылыми кадрларды даярлау жүйесін одан әрі жетілдіру бойынша ұсыныстар:

Диссертациялық жұмыстан алынған нәтижелер енгізілген жоғары оқу орындарының, ғылыми-зерттеу институттарының және кәсіпорындардың жетекші ғалымдарынан пікірлер алу тәжірибесін енгізу.

7. Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін диссертациялардың саны, профиль бойынша доктор дәрежесін алу үшін диссертациялар, мамандықтар (кадрларды даярлау бағыттары) бойынша.

Диссертациялық кеңес	8D07208 (6D070600) – «Геология және пайдалы қазбалар кен орындарын барлау»	8D07210 (6D070800) – «Мұнай – газ ісі»
Қорғауға қабылданған диссертациялар (басқа жоғары оқу орындарының докторанттары да қосылған)	1	-
Қараудан алынған диссертациялар (басқа жоғары оқу орындарының докторанттары да қосылған)	-	-
Рецензенттерден теріс пікірлер алынған диссертациялар (басқа жоғары оқу орындарының докторанттары да қосылған)	-	-
Рецензенттерден теріс пікірлер алынған диссертациялар (басқа жоғары оқу орындарының докторанттары да қосылған)	-	-

Диссертациялық кеңес
төрағасы, Т.Ғ.Д.,
профессор

Диссертациялық кеңестің
ғылыми хатшысы, Т.Ғ.К.,
қауымд. проф.

Б.Т. Ратов

Р.У. Баямирова